

CONTINUING THE TOPIC: REMINISCENCES FROM THE SEMINAR IN KRAKOW

Volodymyr Yevtukh¹

НА ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ: РЕМІНІСЦЕНЦІЇ З СЕМІНАРУ У КРАКОВІ

Володимир Євтух

Abstract. It goes about the Seminar «Ius Gentium» (Rights of Nations): Heritage and Challenges in the Time of Culture Interactions» held June 6–7, 2025. The seminar was organized by the Institute of Intercultural Studies of the Faculty of International and Political Studies of the Jagiellonian University (Krakow, Poland), Jagiellonian Cultural Studies. The seminar was held under the auspices of the Council for Research in Values and Philosophy (Washington, USA). Six sections worked at the seminar. In many reports, and later in the discussions, attention was focused on the fact that in modern conditions the problems of ensuring human rights are becoming more acute at different levels: at the international level, at the international-regional level (by continents, regions, such as Europe, Asia), at the national (domestic), at the national-regional level (within one state).

Анотація. Йдеться про семінар «Ius Gentium» (Права народів): спадщина та виклики в епоху культурних взаємодій», що відбувся 6-7 червня 2025 року. Семінар був організований Інститутом міжкультурних досліджень факультету міжнародних та політичних досліджень Ягеллонського університету (Краків, Польща), кафедрою Ягеллонських культурологічних досліджень. Семінар проводився під егідою Ради з досліджень цінностей та філософії (Вашингтон, США). На семінарі працювало шість секцій. У багатьох доповідях, а пізніше й у дискусіях, увага зосереджувалася на тому, що в сучасних умовах проблеми забезпечення прав людини загострюються на різних рівнях: на міжнародному рівні, на міжнародно-регіональному рівні (за континентами, регіонами, такими як Європа, Азія), на національному (внутрішньому), на національно-регіональному рівні (в межах однієї держави).

У 24 номері за 2024 рік журналу «Міждисциплінарні дослідження складних систем» на сторінках з 212 до 215 я розповідав про перебіг подій XXV-го Міжнародного філософського конгресу, який відбувся у Римі 2024 року [3]. Нагадаю, окремим його сегментом став дискурс у межах Ягеллонських культурних студій, пов'язаний з питаннями етнонаціонального

¹ Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine. yevtukh@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2746-2283>

розвитку суспільств, правами націй, міжкультурними комунікаціями, історичною пам'яттю про народи. Своє продовження у концентрованій формулі цей дискурс віднайшов у стінах знаменитого Ягеллонського університету (Краків, Польща) у червні 2025 року. Йдеться про семінар «*Ius Gentium* (Права націй): Спадщина і виклики в часи взаємодії культур».

До речі, у нинішньому році Ягеллонські культурні студії відзначають своє *п'ятнадцятиріччя*. Це унікальне згуртування вчених, науковців, дослідників спонтанно народилося у стінах Ягеллонського університету 2010 року під час зустрічі представників університетів з Польщі, Словаччини, Угорщини, України, Чехії. Впродовж їхнього існування у різні часи і у різних форматах до їхніх активностей долучалися також науковці з Данії, Індії, Італії, Німеччини, США та інших країн. Полеми дискусій були чисельні дискусії на конференціях, семінарах у тій чи тій країні, результати яких оприлюднювалися у спеціальних виданнях, штибу поважних журналів «*Перспективи Культури (Perspektywy Kultury)*», *Politeja (Politeja)*, чи то окремої монографії [4; 5; 6]. Завважу, на моє переконання, такого роду (позапафосні, за професійним покликанням, на основі взаємного тяжіння до обміну думок з тих чи тих наукових проблем) об'єднання дають плідний результат й їхнє існування можна прогнозувати на тривалий час.

Організаторами семінару, про який йдеться у теперішньому дописові, виступили Інститут міжкультурних студій Факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету (Краків, Польща), Ягеллонські культурні студії. Семінар відбувся під егідою Ради досліджень цінностей і філософії (Вашингтон, США), яка традиційно проводить велелюдні наукові зібрання соціофілософського штибу по усьому світові. Фасилітаторами семінару були відомі у Польщі й за її межами вчені — професор Університету імені Кардинала Штефана Вишинського Лешек Корпоровіч (нагадаю, *Doctor Honoris Causa* Національного університету імені М. П. Драгоманова — нині Український державний університет імені Михайла Дрогоманова) та професор Ягеллонського університету Сільвія Яскула. Цього разу участь у семінарі взяли дослідники з Італії, Польщі, Словаччини, США, України. Моєю доповіддю «*Ethno-Cultural Space of Ukraine: Structure, Actors, Interactions, Rights — Етнокультурний простір України: структура, актори, взаємодії, права*» розпочалася дискусія, учасники якої гуртувалися навколо питань забезпечення прав народів, націй, етнічних спільнот в умовах агресивних соціополітичних викликів (вживу, як на мене, дуже влучне визначення українських соціологів сьогоденної ситуації, передусім у дотичності до України, «в умовах надзвичайності») [1].

Для тих, хто цікавиться окресленою проблематикою і бажає зануритися у найсучасніше її трактування пропоную детальніше розповісти про перебіг семінару та основні сентенції доповідей й ключових покликань доповідачів. Перед тим мушу зробити доречну ремарку, що підкреслює вагомість активності й поваги до тих, хто бере у ній участь. З вітальними словами до учасників звернувся: проректор з наукової роботи Ягеллонського університету професор Ярослав Гурняк, декан Факультету міжнародних та політичних студій професор того ж університету Пьотр Байор, директор Інституту міжкультурних студій професор Францішек Чех, директор Ради досліджень цінностей і філософії професор Вільямом Барбієрі

(Вашингтон), координатор семінару професор Лешек Корпоровіч (Варшава).

Отже, передовсім про структуру семінару. Відразу ж хотів би підкреслити його особливість: організатори змогли структурувати роботу таким чином, щоб учасники мали достатньо часу не лише для виголошення своїх доповідей, але й для розлогих дискусій. Завважу, що мій досвід участі у численних зібраннях подібного масштабу дає підстави твердити — на дискусії зазвичай залишається обмаль часу. Цього разу маємо приємний виняток, оскільки саме у дискусіях, у зіткненні чи то на перетині думок народжується істина, або ж принаймні глибше осмислюються проблеми, що обговорюються.

На семінарі працювали шість секцій: «Горизонти цінностей», «Етичне осмислення прав націй», «Соціально-політичні виклики», «Демократія і справедливість», «Жива спадщина», «Азійські традиції». Особливу увагу привертали такі теми, як право націй та ідея Європи (професор Жао Віла-Ча, Папський Грегоріанський університет, Італія); реінтерпретація концепції прав людини в думках Іоана Павла II (професор Міхал Геріч, Університет імені Кардинала Штефана Вишинського); права націй як джерело міжнародних і міжкультурних прав (професор Лешек Корпоровіч, Університет імені Кардинала Штефана Вишинського); права народів і концепція універсальної етики (професор Богдан Шляхта, Ягеллонський університет); права націй і проблема конституційної справедливості (професор Вільям Барбієрі, Католицький університет Америки, Вашингтон); ідея національного суверенітету в проєкціях глобальної демократії (докторка Марта Турков-П'есік, Варшавська школа економіки); права націй і міжкультурні відносини у контексті загроз і воєнних станів (професор Марек Ремб'єрж, Сілезький університет); особиста відповідальність з точки зору китайської перспективи (докторка Хью Єпінг, Рада досліджень цінностей і філософії, Вашингтон); євангелістський контент думок Павла Влодковіча (професорка, Анна Валюлік, Університет Ігнатіум, Краків) тощо.

У багатьох доповідях, а згодом і у дискусіях увага акцентувалася на тому фактові, що у сучасних умовах (назвемо їх турбулентними, надзвичайними, насиченими різного роду викликами), загострюються проблеми забезпечення прав людини на різних рівнях: на міжнародному, на міжнародно-регіональному (за континентами, регіонами, як от європейський, азійський), на національному (вітчизняному), на національно-регіональному (у межах однієї держави). Вони стосуються як цілих народів, націй, так і їхніх складових, особливо у етнічно диверсифікованих суспільствах. Зазначалось, що на ступінь гостроти проблем з правами людини (як сукупність правами націй) потужний вплив мають такі фактори, як глобалізація, соціально-економічні нерівності, могутні міграційні процеси, контрверсійність транснаціональних відносин, суперечливість у взаємодіях глобалізації і локалізації, багаторівневість культурної реальності, агресивність зовнішньої політики деяких держав.

Завважу, досить жваво на засіданнях секцій та й поза їхніми межами (у неформалізованій обстановці) обговорювалися питання культури, міжкультурних комунікацій, зрештою міжкультурної освіти [2]. І не лише тому, що, власне, у самій назві конференції йшлося про культури, про їхні

взаємодії, а й тому що чимало учасників професійно включені у дослідницький домен, тим чи тим чином пов'язаний з феноменом культури, та, як виявилось у кулдуарних спілкуваннях, є добре обізнані з культурними процесами не тільки у країні, яку вони представляють, але й з культурами інших народів.

Поміж розмаїття тем і думок українська тематика була помітною (а час від часу висувалася на чільне місце) на семінарові не тільки тому що мною була представлена доповідь, у якій йшлося про забезпечення прав носіїв різних культур в етнокультурному просторі України, а і зокрема тому що учасники переймалися розвитком подій у нашій країні і хотіли отримати адекватну інформацію про актуальний їхній перебіг. А те, що українська тематика абсолютно вкладалася у конструкти дискурсу, дуже виразно сказав директор Інституту міжкультурних студій професор Францішек Чех в офіційному мені запрошенні взяти участь у цьогорічній активності: «Тема семінару безпосередньо стосується поточної ситуації в Європі, а Україна є драматичним прикладом браку поваги до права народів у всіх можливих аспектах» [7].

А propos (до слова), професор Вільям Барбієрі, директор Ради досліджень цінностей і філософії висловив думку про те, що, можливо, настане час, коли ми нашу дискусію про права людини взагалі і права носіїв різноманітних етнокультурних цінностей зокрема очно зможемо продовжити в одному із університетів України, оскільки наша країна дає плідний матеріал для роздумів про перспективи задоволення прав як нації у цілому, так і окремих її компонентів. До того ж, за складних геополітичних і соціокультурних обставин, зумовлених російською агресією.

Важливо, що на семінарі були плідні пропозиції стосовно участі дослідників, науковців, викладачів у формуванні комфортної атмосфери у взаємодії різноманітних культур, що значною мірою могло б сприяти реалізувати права націй та їхніх складових компонентів. Докторка Хью Єпінг закликала учасників семінару, як і усіх тих, хто займається дослідженням соціогуманітарних проблем, більш глибоко вникати у їхню сутність та вплив ключових факторів на характер експоненційного розвитку суспільств з тим, щоб інтенсивніше наповнювати «контейнер» під здавалося б тривіальним, але однак таким філософськи значущим гаслом «Єдність і Гармонія!». Учасники семінару погодилися з думкою, що освіта мусить відіграти чи не головну роль у цьому процесові, оскільки вона орієнтована як на теперішнє покоління, так і на прийдешні покоління. У цьому контексті згадаймо зусилля нашого університету і ми відчуємо, що ми є активними акторами важливого суспільного дійства.

Література

- [1] Головаха Є., Дембіцький С. 2024. Вступ. Нові перспективи соціології надзвичайності. *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024*. Київ : Інститут соціології НАН України. С. 11–14.
- [2] Євтух В.Б. 2021. Мультикультурна/міжкультурна освіта: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Вища освіта України*. №4(83). С. 13–34.

- [3] Євтух Володимир. 2024. Нотатки з філософського конгресу. Міждисциплінарні дослідження складних систем. Номер 24. С. 211–215.
- [4] Jagiellonian ideas towards the challenges of modern time. Krakow: 2018.
- [5] Perspektywy Kultury (Poland). 2023. No 41 (2,2/2023).
- [6] Politeja. 2012. No 2 (20/1).
- [7] Zaproszenie. Prof. Volodymyr Yevtukh. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Kraków, 19 maja 2025 r. *Personal communication*.

References

- [1] Golovakha, Ye., Dembitskyi S. 2024. Vstup. Novi perspektyvy sotsiologii nadzvychainosti. [Introduction. New perspectives of sociology of emergencies]. *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2024*. Kyiv : Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. S. 11-14.
- [2] Yevtukh, V.B. 2021. Mulykulturalna/mizhkulturalna osvita: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy. [Multicultural/intercultural education: foreign experience and perspectives for Ukraine] *Vyshcha osvita Ukrainy*. № 4 (83). S. 13-34.
- [3] Yevtukh Volodymyr. 2024. Notatky z filozofskoho konhresu. Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system = Interdisciplinary Studies of Complex Systems. Nomer 24. S. 211-215.
- [4] Jagiellonian ideas towards the challenges of modern time. Krakow: 2018.
- [5] Perspektywy Kultury (Poland). 2023. No 41 (2,2/2023).
- [6] Politeja. 2012. No 2 (20/1).
- [7] Zaproszenie. Prof. Volodymyr Yevtukh. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Kraków, 19 maja 2025 r. *Personal communication*.